

Minik handiena burutik etorri dena

Naiara Ozamiz eta Leire Erkoreka

Euskal Herriko Unibertsitatea. Medikuntza eta erizaintza fakultatea.

Neurozientziak saila. Psikiatria

naiara.ozamiz@ehu.eus

leire.erkoreka@ehu.eus

Sarrera-data: 2018-03-26 / Onartze-data: 2018-05-07

Laburpena. Euskal Herria eremu elebiduna bada ere, osasun sisteman gaztelera erabiltzen da batez ere. Osasun mentalaren alorrean, bereziki, garrantzitsua da hizkuntza. Gaixotasun psikiatrikoen zeinu eta sintomak hizkuntzaren bidez adierazten dira, eta pazientearen hizkuntzak ez badira menperatzen, txarto ulertuak eman daitezke. Identitatearen bilakaeran hizkuntzak garrantzia handia du eta, ondorioz, pazienteak bere terapeutarekin aliantza terapeutikoa sortzean ere bai. Paziente elebidunen ebaluazioak beraiei bi hizkuntzetan egin beharko lirateke, bai kliniko elebidun batekin edo bai kliniko elebakar batekin, interprete baten laguntzarekin. Elebitasuna eta psikoterapiaren arteko harremanari buruzko ikerketa gehienak psikoterapia dinamikoaren ikuspuntutik egin dira. Artikulu honetan gai guzti hauek lantzen dituzten artikuluen bilaketa bat egin dugu eta Euskal Herrian psikoterapeuta elebidunen beharra justifikatu dugu. • **Hitz gakoak:** *elebitasuna, psikoterapia, identitatea, psikoterapia dinamikoa, euskara.*

Abstract. Although the Basque Country, Euskal Herria, is a bilingual area, the health care system is mainly carried out in Spanish. In the field of mental health, language is particularly important. Signs and symptoms of psychiatric illnesses are expressed through language, and if the patient's languages are not mastered, they might be misunderstood. As identity evolves, language is of great importance and, as a result, the patient also a therapeutic connection with their therapist. Any assessment of bilingual patients should be conducted in both of their languages, whether it be at a bilingual clinic or at a monolingual clinic with the support of an interpreter. Most studies on the relationship between bilingualism and psychotherapy have come from the perspective of dynamic psychotherapy. In this article, we have undertaken a search of articles which deal with all of these issues and which justify the need for bilingual psychotherapists in the Basque Country. • **Key words:** *bilingualism, psychotherapy, identity, dynamic psychotherapy, Basque.*

SARRERA

I

Gaur egun gizartearen gehiengoa elebiduna da; Europako herrialde gehienetan, Asian, Afrikan eta Hego Amerikan gehiengoa elebiduna edo eleanitza da (de Zulueta 1984). Euskal Herria ere eremu elebiduna da, baina osasun sisteman gaztelera erabiltzen da, batez ere.

Harreman terapeutikoan hizkuntzan oinarrituta dauden txarto ulertuak eman daitezke. Hasteko, osagilearen teknizismoen erabilerak eta pazientearen jargoiak berak ere, komunikazio arazoak ekar ditzake. Imaginatu orduan, kontsulta norberaren ama hizkuntzan egiten ez denean sortu daitezken txarto ulertuak (Killian, Coletti 2017).

Osasun mentalaren alorrean, bereziki, garrantzitsua da hizkuntza. Izan ere, gaixotasun psikiatrikoen zeinu eta sintomak hizkuntzaren bidez adierazten dira. Osasun mentalean ez dago, beste alor batzuekin alderatuta, diagnostiko frogara osagarriarik. Gaixotasun psikiatriko gehienek, gainera, hizkuntzari eragiten diote. Hizkuntzaren jariokortasuna pazientearen egoera klinikoaren arabera aldatu daiteke. Depresioan mintzaira moteldu daiteke, eta, agerraldi maniako batean, aldiz, nabarmenki bizkortzen da, ideien ildoak galdu egiten da (Oquendo 1996). Beraz, hizkuntzak gaixotasun mentalak ulertzerako orduan garrantzi handia dauka.

Artikulu honetan zehar elebitasuna eta aldagai psikologiko desberdinen artean dagoen loturari buruzko hainbat alderdi aztertuko ditugu. Beste herrialde batzuetan elebitasunaren inguruan idatzitako artikuluak eta ikerketak aipatuko ditugu, eta, ondoren, euskarari dagokionez, oinarri hauek nola aplikatu daitezkeen aztertuko dugu.

HAURTZAROA ETA IDENTITATEAREN BILAKAERA

I

Jaio aurreko psikologiaren arabera, haurra umetokian dagoenetik soinuak entzuteko gai da. Hogeita hirugarren astetik aurrera haurra umetokitik entzuteko gai da, eta horren adierazle nagusia, batzuetan, musika ipintzen zaionean amaren sabelean mugimenduak egiten dituela da. Haurra kapaza da soinuen memoriak izateko, batez ere, amaren hizkuntzarekin harremandutako oroitzapenak. Jaio ondoren, umeak eta bere zaintzaileek sortzen duten harremanean zehar, hizkuntzak gero eta eragin handiagoa izango du harreman emozionala sortzeko orduan. Sei-zortzi hilabeterekin, umea zezelka hasten denean, komunikatzeko egiten dituen soinuek antza handia dute gurasoen komunikatzeko moduarekin. (Maiello 1997).

Artikulu honetan zehar elebitasuna eta aldagai psikologiko desberdinen artean dagoen loturari buruzko hainbat alderdi aztertuko ditugu. Euskarari dagokionez, oinarri hauek nola aplikatu daitezkeen aztertuko dugu.

**Egile batzuek diotenez, psikoterapeutak gaixoaren ama hizkuntzan hitz egiteak harreman terapeutikoa eta tratamendua-
rekiko atxikimendua hobetzen ditu (Smith 2012).**

Pazienteek bere ama hizkuntzan hitz egiteko gaitasuna duten terapeutekiko hurbiltasun eta konfiantza handiagoa agertzen dutela aztertu dute hainbat ikerketek (Kokaliari, Catanzarite et al. 2013).

Hamabi- hamasei hilabeterekin, haurrak bere lehenengo hitzak esaten ditu. Ikasten duen lehenengo hizkuntza, bere lorpen handiena izango da, identitate propioa sortzen hasteko, eta besteekin modu eraginkorrago batean harremantzeko.

Gurasoengandik banantzen doan heinean, besteekin komunikatzen ikasiko du. Beraz, lehenengo hizkuntza hau oso boteretsua izango da gizakiarentzat, eta bere identitatea hizkuntza horrekin oso lotuta egongo da (Charlotte 1991).

Arrazoi guzti hauengatik, hizkuntzak garrantzi handia dauka identitatearen sorreran eta nortasunaren garapenean. Jaio garenetik emozioak garatzen gaudelako eta emozioak hizkuntza bati lotuta izaten ditugulako.

Horregatik, maitasuna, haserrea, segurtasuna, antsietatea eta niaren esperientziak, gure zaintzaileengandik jaso genituen lehenengo esperientzietan daukate oinarria, hau da, batez ere lehen hizkuntzarekin. Bigarren hizkuntza bat ikastean, ordea, sormena, adaptazioa eta malgutasun intelektuala bezalako gaitasunak errefortzatu daitezke (Kokaliari, Catanzarite et al. 2013).

Hau dela eta, pazienteak bere terapeutarekin aliantza terapeutikoa sortzean, emozioek eragin handia dute, eta, ondorioz, hizkuntzak ere bai. Egile batzuek diotenez, psikoterapeutak gaixoaren ama hizkuntzan hitz egiteak harreman terapeutikoa eta tratamenduarekiko atxikimendua hobetzen ditu (Smith 2012).

Pazienteek bere ama hizkuntzan hitz egiteko gaitasuna duten terapeutekiko hurbiltasun eta konfiantza handiagoa agertzen dutela aztertu dute hainbat ikerketek (Kokaliari, Catanzarite et al. 2013).

ELEBITASUNA ETA PSIKOTERAPIA

I Elebitasuna, psikoterapian erronka handia izan daitekeen fenomeno konplexua da. Ikerketa askok erakutsi dutenez, paziente elebidunekin lan egiten duten terapeuta elebkarrek, hizkuntza ikusten dute hesi nagusi bezala (Nguyen 2014). Gainera, paziente elebidunek, elebidunak diren terapeutak sinesgarriagoak eta gaitasun handiagokoak hautematen dituzte (Pérez Rojas, Gelso et al. 2014).

Hainbat terapeutek esaten dutenez, esfortzu handiagoa egin behar izaten dute paziente elebidunekin harremandu behar dutenean. Edo beste modu batera konektatu behar dute askotan. Gainera, elebidunak ez

diren hainbat terapeuta deseroso sentitu daitezke beren pazienteak bi hizkuntza dakizkielako, eta berak, soilik, bat dakielako (Bowker, Richards 2004). Pazienteak ere, badirudi bigarren hizkuntzan hitz egin behar dutenean esfortzu kognitibo handiagoa egin behar dutela.

Idealki, paziente elebidunak bi hizkuntzatan ebaluatua izan beharko lukete. Bigarren hizkuntzan ebaluatzen eta tratatzen duten klinikoei kulturaren xehetasunak galdu bait ditzakete pazientea tratatzerakoan. (Oquendo 1996)

Gainera, autore desberdinek diotenez, pazienteak identitate desberdinak erabili ditzake hitz egiten duen hizkuntzaren arabera. Esanahi eta emozio desberdinak izan ditzakete lotuta hizkuntza bakoitzarekin. Izan dituzten bizipen desberdinak, bizitzako egoera eta garai desberdinetan, hizkuntza desberdinekin lotuta egon daitezke, gertakariak leku hartu zuen momentuaren arabera.

Hainbat egilek diotenez, bigarren hizkuntza batean hitz egitea, defentsa mekanismo bat izan daiteke, adibidez, lehenengo hizkuntzan bizitako gertakizun bat oso traumatikoa izan denean. Inkontzienteki, terapien bigarren hizkuntzan hitz egitea, distantzia emozionala sortzeko izan daiteke. (de Zulueta 1984).

Bestalde, pertsona elebidunetan normala da hizkuntzaz aldatzea, eta badirudi lagungarria izan daitekeela prozesu terapeutikoan (Marcos, Eisma et al. 1977). Hainbat autorek diotenez, hizkuntza batetik bestera aldatzea lagungarria izan daiteke aliantza terapeutikoa sortzeko eta pazienteak esanguratsuen zaien hizkuntzan espresatu daitezen (Santiago-Rivera, Altarriba et al. 2009).

Badirudi esperientzia gero eta estresagarri eta traumatikoa izan, orduan eta probabilitate gehiago dagoela esperientzia hau gertatu zen hizkuntzan adierazteko. Horregatik, egoera traumatikoei buruz ama hizkuntzan hitz egiteak, paziente lagundu dezake oroitzapen errepresenak, gertakariak eta xehetasunak modu egokiagoan espresatu ahal izatera. Paziente elebidunek askotan beraien ama hizkuntzan hitz egiten dute emozio gogorrak adierazi behar dituztenean, amesten dutenean edo traumaz edo heriotzaz hitz egin behar dutenean.

Sintoma psikotikoei dagokienez, paziente askok sintoma psikotiko gutxiago erakutsi ditzakete bigarren hizkuntzan hitz egitean (Oquendo 1996). Beraz, sintoma psikotiko gehiago adierazten dituzte lehenengo hizkuntzan. Gainera, hainbat kasu ikerketek erakutsi dutenez, entzu-

Idealki, paziente elebidunak bi hizkuntzatan ebaluatua izan beharko lukete.

Pazienteak identitate desberdinak erabili ditzake hitz egiten duen hizkuntzaren arabera. Esanahi eta emozio desberdinak izan ditzakete lotuta hizkuntza bakoitzarekin. Izan dituzten bizipen desberdinak, hizkuntza desberdinekin lotuta egon daitezke.

**Paziente
elebidunek
askotan beraien
ama hizkuntzan
hitz egiten dute
emozio gogorrek
adierazi behar
dituztenean,
amesten
dutenean edo
traumaz edo
heriotzaz hitz
egin behar
dutenean.**

**Hizkuntza eta
kultura guztiz
elkarturik
daudenez,
bigarren
hizkuntzak
lehenengo
hizkuntzan bere
kulturagatik
adieraztea zaila
diren edukiak
adieraztera
lagundu
diezaioke
pazienteari.**

menezko haluzinazio agresiboak bigarren hizkuntzan entzuten dira askotan, lehenengo hizkuntzan, berriz, babesekoak direnean. (de Zuñueta 1984)

Azkenik, hizkuntza eta kultura guztiz elkarturik daudenez, bigarren hizkuntzak lehenengo hizkuntzan bere kulturagatik adieraztea zaila diren edukiak adieraztera lagundu diezaioke pazienteari. Hainbat kulturatan sexualitate edo agresioaren inguruan debekuak egon daitezke, eta horrek beraien hizkuntzan emozio horiek adieraztea mugatuagoa izan dezake. Bigarren hizkuntza batek gai horien inguruan espresatzea lagundu dezake edo hainbat esperientzia modu berrian espresatzeko aukerak eman ditzake (La Roche 1999).

INTERPRETEAK

Pazientearen tratamenduan, bigarren hizkuntza erabiltzeak, eragin desberdinak ditu. Askotan pazienteek ebaluazio psikiatrikoa bigarren hizkuntzan jasotzen dute, baina beraien hizkuntza gaitasuna desberdina da gaixotasunaren fasearen arabera. Paziente elebidunen ebaluazioak beraien bi hizkuntzetan egin beharko lirarteke, bai kliniko elebidun batekin edo bai kliniko elebatar bat, interprete baten laguntzarekin.

Egile gehienek interprete profesionalen erabileraren garrantzia azpimarratzen dute. Senideek itzulpenak egin baditzakete ere, interpreteak modu profesionalagoan egin dezake. Izan ere, kulturalki txarto ikusita dagoen informazioa ezkatututa gera daitekeelako, bai gaixoak senideari adierazi nahi ez diolako, edo senideak osagileari.

Interpreteari dagokionez, eta ñabardura kultural hauek kontutan hartu ahal izateko, egokiena da gaixoaren kultura elkarbanatzen duen interpretea edukitzea. Gaur egun, gainera, gaixoaren autonomia sustatzen den garai honetan, bereziki garrantzitsua da osagile eta gaixoak euren artean ondo ulertu ahal izatea, ulermen egoki batek bakarrik ahalbidetuko duelako gaixoak erabakiak libreki hartu ahal izatea (Partida 2007).

Ikerketa batean, bigarren hizkuntzan psikoterapia jaso zuten paziente elebidun batzuk aztertu zituzten. Talde batek, beren ama hizkuntzarako itzultzaile-interpretea izan zuen, eta beste batek ez. Interpretea izan zuten pazienteak gehiago ulertu zituztela eta gehiago lagundu zituztela sentitu zuten. Gainera psikoterapiara bueltatu nahi izan zuten. Interpretea izan ez zutenek berriz, ulertu ez zituztela sentitu zuten, eta ez zuten nahi izan terapiara bueltatu (Kline, Acosta et al. 1980).

PSIKOTERAPIA DINAMIKOA

Interes handia egon da beti elebitasunak psikoterapia dinamikoarengan izan dezakeen eraginean. Psikoterapia dinamikoan hizkuntza da tresnarik garrantzitsuenak, eta badirudi elebitasunak eragina izan dezakeela komunikazioan, eta psikoterapiaren prozesuan. Oztopo nagusia bigarren hizkuntzan informazioaren prozesamenduan defizitak izatea da, eta ondorioa emozioak modu egokian ez adieraztea izan daiteke. Pazienteak arreta handiagoa ipini diezaiokie gauzak esaten dabilen moduari, esaten dabilenari baino (Marcos, Alpert 1976).

Psikoanalisian, lehenengo hizkuntza esperientzia afektibo sakonen hizkuntza bezala ikusia da, beharrezkoa lehen urteetako gatazkak eta antsietateak lantzeko. Bigarren hizkuntzak, berriz, lehenengo harremanekiko distantzia handia sortzen duela uste da (Walsh 2014).

Psikoanalisian, transferentzia, eriak haurtzaroan zaintzaileekiko zituen sentimenduak psikoanalistarengana zuzentzean datzan prozesua da. Transferentziari dagokionez, pazienteak bere ama hizkuntzan hitz egiten duen terapeuta batekin elkartzen denean, konfiantza gehiago erakutsi dezake. Gainera, eduki traumatikoei eta desira eta sentimendu sakonagoei buruz hitz egiteko jarrera erakutsi dezake ere. Pazientea eta terapeutak hizkuntza berdina hitz egiten ez dutenean, berriz, pazienteak mesfidantza erakutsi diezaiokie terapeutari, gezurrak esanez, pasiboa izanez eta jokabide anibalenteak izanez.

Kontrakoa ere gerta daiteke, pazienteak herrialde berria idealizatu izan dezake, eta aldi berean, terapeuta berria ere idealizatu dezake (Foster 1998).

Kontratransferentziak, psikoanalistak pazientearekiko dituen erreakzio, jarrera, pentsamendu eta ideia inkontzienteak adierazten ditu. Bere bizitzan izan dituen harremanen desio inkontzienteak transferitzen dira orain pazientearekin duen harremanera. Hizkuntzaren aldetik, kontratransferentziari dagokionez, aldagai kulturelek ere eragina izan dezakete honetan. Kontratransferentzia sinpatiazkoa izan daiteke, pazienteak gehiegi babestuz. Aurkako poloan, agresio bezala agertu daiteke, batez ere historikoki antagonikoak izan diren herriak izan badira (Comas-Diaz, Jacobsen 1991).

Ikerketa bat egin zen non hamar psikoterapeuta elebidun elkarrizketatu zituzten hizkuntzak psikoterapian zuen garrantzia aztertzeko, eta aurkikuntzak sei ondorio nagusitan laburbildu zituzten: (Kokaliari, Catanzarite et al. 2013)

Egile gehienek interprete profesionalen erabileraren garrantzia azpimarratzen dute. Egokiena da gaixoaren kultura elkarbanatzen duen interpretea edukitzea.

**Psikoanalisian,
lehenengo
hizkuntza
esperientzia
afektibo sakonen
hizkuntza bezala
ikusia da,
beharrezkoa
lehen urteetako
gatazkak eta
antsietateak
lantzeko.
Bigarren
hizkuntzak,
berriz, lehenengo
harremanekiko
distantzia handia
sortzen duela
uste da (Walsh
2014).**

Ama hizkuntzaren garrantzia: Psikoterapeuta guztiek esan zuten beraien paziente elebidunek ama hizkuntza erabiltzen zutela beraien maite zuten zerbaitez hitz egitean edo hainbat hitz ama hizkuntzan erabiltzen zituztela edukiren bat nabarmendu nahi zutenean. Paziente gehienek ametsi buruz hitz egitean ere, ama hizkuntzan egiten zuten.

Hizkuntza eta traumaren kontakizuna: Terapeuta gehienek esan zutenez, trauma zailagoa da bigarren hizkuntza batean azaltzea, eta beraien pazienteek ama hizkuntza erabiltzen zuten traumari buruz hitz egiterakoan. Gainera, trauma gertatu zeneko adina garrantzitsua zen ere azaltzeko aukeratzen zuten hizkuntza. Hala ere, bigarren hizkuntzak lagundu dezake ere trauma bat azaltzeko orduan. Kulturalki ama hizkuntzan hainbat edukiz hitz egitea debekatua egon daiteke eta bigarren hizkuntzak honetan lagundu dezake. Adibidez, abusu sexuala ama hizkuntzan adieraztea zailagoa egin ahal zaio pertsona bati lehenengo hizkuntzan gai honekiko debekuak baldin badaude

— *Hizkuntza eta balio kulturalak* : Pazienteek balore desberdinak hizkuntza desberdinetan adierazten zituzten.

— *Hizkuntza eta identitatea:* Bai pazienteek eta bai terapeutek identitate desberdinak erakusten zituzten hizkuntza desberdinetan.

— *Hizkuntza eta transferentzia:* Terapeuta gehienak ados egon ziren hizkuntzak konfidantza eragina izan dezakeela. Gainera, hizkuntza berdina erabiltzeak intimitatea erakutsi dezake.

— *Hizkuntza eta kontratransferentzia:* Terapeutek beraien pazienteekiko kontratransferentzia desberdinak zituztela ere ikusi zuten. Terapeuta batzuek gertutasun gehiago sentitzen zuten beraien kultura partekatzen zuten pazienteekiko. Beste batzuek, berriz, inolako eraginik ez zutela ikusten esan zuten.

ONDORIOAK

I

Elebitasuna, linguista, psikologo eta soziologoengandik aztertua izan da beti. Nahiz eta literaturak ikuspuntu desberdinak erakusten dizkigun, argi dago, hizkuntzak, nortasunaren formazio eta integrazioan eragin handia duela. Horregatik, osasun mentalaren arloan, ardura handia dago ezagutzeko zein eragin emozional eta intelektual izan dezakeen pertsonarengan (Marcos, Eisma et al. 1977).

Euskara ama hizkuntza dugunontzat, euskara da gure haurtzaroko hizkuntza, gure lehenengo hitzak euskaraz izan dira, eta gure identitatea euskaraz sortu dugu. Euskaraz erosoago sentitzen gara komunikazioan

eta atxikimendu gehiago sortzen dugu euskaraz hitz egiten duen jendearekin. Lotura emozionalak sortzen ditugu gure ama hizkuntza hitz egiten duen jendearekiko. Arrazoi intimo horientatik mediku, psikologo, erizain ... euskaldun batekin aurkitzen garenean, errazagoa izan daiteke harreman estua sortzea hasieratik (Ozamiz Etxebarria, Ortiz Jauregi et al. 2016).

Artikuluaren zehar beste herrialdeetan egindako ikerketak aztertu ditugu, eta teoria guzti hauek gure herri elebidunera aplikatu daitezkeela ikusi dugu.

Esan bezala, haurtzarotik gaude identitatea sortzen, eta euskara lehenengo hizkuntza izan duten pertsonentzat, beraien lehenengo emozioak eta identitatea euskaraz sortu dituzte. Beraien lehenengo bizipen eta harremanak euskaraz izan dira, eta horregatik, hainbat emozio eta bizitzako gertakizun lehenengo hizkuntza honetan adierazteko erraztasun handiagoa izango dute. Adibidez, beraien lehenengo maitasun emozioak euskaraz izan dira, eta emozio horiek euskaraz espresatzeko erraztasun handiagoa izan dezakete, gaztelera arrotza sentituz.

Bigarren hizkuntza batek ere kognitiboki beste funtzio batzuk garatzeko aukera eman die euskaldun zaharrei: sormena, adaptazioa eta elastizitatea. Emozioei dagokienez gerta daiteke ere bizitzako hainbat gertakizun eta emozio bigarren hizkuntza honetan adierazteko beharra izatea, izan dituzten bizipen batzuk bigarren hizkuntza horrekin lotuta egon daitezkeelako.

Psikoanalisian aipatu ditugun hizkuntzaren fenomenoak, beste edozein terapiari ere aplikatu daitezke. Gaur egun psikoterapia mota asko daude, kognitibo konduktualak, humanistak, familiakoak... Baina korronea bata edo bestea izanda ere, paziente eta terapeutaren artean harreman bat gertatzen da, eta transferentziak, kontratransferentziak, kulturak eta identitateak hizkuntzarekin duen harremanak eragin handia izan dezake terapeutarekiko atxikimendu honetan. Fenomeno guzti hauetan, terapeutak pazientearen ama hizkuntzan hitzegiteak lagundu egiten duela aztertu da, komunikazioa erraztuz eta atxikimendua indartuz.

Ikusi dugunaren arabera, artatze psikiatriko eta psikologikoan garrantzitsua litzateke, ama hizkuntza euskara duten gaixoen artean, azterketa euskaraz egitea, sintomen ikuspegi zabalagoa jaso, atxikimendu hobea lortu eta orokorrean tratamendua eraginkorragoa izateko.

Guzti honengatik, Euskal Herria, herri elebiduna izanda, psikoterapeuta elebidunen beharra dagoela ondorioztatzen dugu. Pazienteak modu egokian diagnostikatuak eta tratatuak izan daitezten. ●

**Euskara
lehenengo
hizkuntza izan
duten
pertsonentzat,
beraien
lehenengo
emozioak eta
identitatea
euskaraz sortu
dituzte.
Horregatik,
hainbat emozio
eta bizitzako
gertakizun
lehenengo
hizkuntza
honetan
adierazteko
erraztasun
handiagoa izango
dute.**

**Emozioei
dagokienez gerta
daiteke ere
bizitzako hainbat
gertakizun eta
emozio bigarren
hizkuntza
honetan
adierazteko
beharra izatea,
izan dituzten
bizipen batzuk
bigarren
hizkuntza
horrekin lotuta
egon
daitezkeelako.**

BIBLIOGRAFIA

- BOWKER, P. and RICHARDS, B., 2004. Speaking the same language? A qualitative study of therapists' experiences of working in English with proficient bilingual clients. *Psychodynamic Practice*, 10(4), pp. 459-478.
- CHARLOTTE, H., 1991. An introduction to bilingualism.
- COMAS-DIAZ, L. and JACOBSEN, F.M., 1991. Ethnocultural transference and countertransference in the therapeutic dyad. *The American Journal of Orthopsychiatry*, 61(3), pp. 392-402.
- DE ZULUETA, F.I., 1984. The implications of bilingualism in the study and treatment of psychiatric disorders: a review. *Psychological medicine*, 14(3), pp. 541-557.
- FOSTER, R.P., 1998. *The power of language in the clinical process: Assessing and treating the bilingual person*. Jason Aronson.
- KILLIAN, L. and COLETTI, M., 2017. The Role of Universal Health Literacy Precautions in Minimizing "Medspeak" and Promoting Shared Decision Making. *AMA journal of ethics*, 19(3), pp. 296-303.
- KLINE, F., ACOSTA, F.X., AUSTIN, W. and JOHNSON, R.G., Jr, 1980. The misunderstood Spanish-speaking patient. *The American Journal of Psychiatry*, 137(12), pp. 1530-1533.
- KOKALIARI, E., CATANZARITE, G. and BERZOFF, J., 2013. It Is Called a Mother Tongue for a Reason: A Qualitative Study of Therapists' Perspectives on Bilingual Psychotherapy—Treatment Implications. *Smith College Studies in Social Work*, 83(1), pp. 97-118.
- LA ROCHE, M.J., 1999. Culture, transference, and countertransference among Latinos. *Psychotherapy: Theory, research, practice, training*, 36(4), pp. 389.
- MAIELLO, S., 1997. Sound-aspects in mother-infant observation. *Developments in infant observation: The Tavistock model*, , pp. 157.
- MARCOS, L.R. and ALPERT, M., 1976. Strategies and risks in psychotherapy with bilingual patients: the phenomenon of language independence. *The American Journal of Psychiatry*, 133(11), pp. 1275-1278.
- MARCOS, L.R., EISMA, J.E. and GUIMON, J., 1977. Bilingualism and sense of self. *American Journal of Psychoanalysis*, 37(4), pp. 285-290.
- NGUYEN, B.P., 2014. Identification: a qualitative study of the experiences of bilingual therapists with their monolinguals and bilingual clients. *Psychodynamic Practice*, 20(4), pp. 340-355.
- OQUENDO, M.A., 1996. Psychiatric evaluation and psychotherapy in the patient's second language. *Psychiatric services (Washington, D.C.)*, 47(6), pp. 614-618.
- OZAMIZ ETXEBARRIA, N., ORTIZ JAUREGI, A., GUIMON UGARTECHEA, J. and ESCOBAR, J.I., 2016. Personality Disorders in the

- Basque Region of Spain: Applicability of DSM-5's Alternative Criteria for Personality Disorders. *The American Journal of Psychiatry*, 173(8), pp. 769-770.
- PARTIDA, Y., 2007. Language barriers and the patient encounter. *The virtual mentor : VM*, 9(8), pp. 566-571.
- PÉREZ ROJAS, A.E., GELSO, C.J. and BHATIA, A., 2014. To switch or not to switch: Inviting bilingual clients to switch languages in psychotherapy. *Counselling Psychology Quarterly*, 27(1), pp. 55-74.
- SANTIAGO-RIVERA, A.L., ALTARRIBA, J., POLL, N., GONZALEZ-MILLER, N. and CRAGUN, C., 2009. Therapists' views on working with bilingual Spanish-English speaking clients: A qualitative investigation. *Professional Psychology: Research and Practice*, 40(5), pp. 436.
- SMITH, K.L., 2012. Language barriers in the emergency room. *The virtual mentor : VM*, 14(4), pp. 301-304.
- WALSH, S.D., 2014. The bilingual therapist and transference to language: language use in therapy and its relationship to object relational context. *Psychoanalytic Dialogues*, 24(1), pp. 56-71.

**Artatze
psikiatriko eta
psikologikoan
garrantzitsua
litzateke, ama
hizkuntza
euskara duten
gaixoen artean,
azterketa
euskaraz egitea,
sintomen
ikuspegi
zabalagoa jaso,
atxikimendu
hobea lortu eta
orokorrean
tratamendua
eraginkorragoa
izateko.**